

Stichting KAMer muziek Amsterdam
KAM9 Uriël Ensemble
Dinsdag 10 januari 2012
Het Concertgebouw
Kleine Zaal, 20.15 uur

Johan Nepomuk Hummel (1778-1837)

Quartetto voor klarinet, viool, altviool en cello in Es WoO 5

- * Allegro moderato
- * La seccatura Allegro molto
- * Andante
- * Rondo Allegretto

Felix Mendelssohn (1809-1847)

Sextet in D opus 110

- * Allegro vivace
- * Adagio
- * Menuetto
- * Allegro vivace

pauze

Franz Schubert (1797-1828)

Pianokwintet in A D.667 'Die Forelle'

- * Allegro vivace
- * Andante
- * Scherzo presto
- * Andantino - allegretto
- * Allegro giusto

Uriël Ensemble

Marijn Mijnders & Tomoko Kurita *viool*
Roland Krämer & Jacomine Punt *altviool*
Yke Viersen *cello*
Thomas Brænstrup *contrabas*
Rick Huls *klarinet*
Mitsuko Saruwatari *piano*

Het Uriël Ensemble werd in 2004 opgericht door vier musici die dezelfde passie voor kamermuziek deelden. Inmiddels telt dit unieke ensemble acht musici, allen met ruime ervaring, ook op internationale podia.

De variabele bezetting van strijkers, klarinettist en pianiste zorgt voor een afwisselende programmering, van trio tot sextet, van classicisme tot de 20-e eeuw. Het repertoire omvat naast vele hoogtepunten uit de kamermuziek ook bijzondere, onbekende werken.

Johann Nepomuk Hummel (1778-1837) *Quartetto voor klarinet, viool, altviool en cello in Es WoO 5*

Het pianistische wonderkind Johann Nepomuk Hummel werd acht jaar na Van Beethoven geboren in Preßburg (het huidige Bratislava). Zijn vader, Johannes Hummel, Kapellmeister van beroep, deed zoonlief in de leer bij niemand minder dan Wolfgang Amadeus Mozart. Net als vader Mozart exploiteerde hij de gaven van de vroegrijpe knaap op concertreizen. Later ging Nepomuk in de leer bij Albrechtsberger, Salieri en Haydn. Geen wonder dat ten tijde van de eeuwwisseling de 22-jarige muzikant was uitgegroeid tot een van de beste pianospelers van Wenen. De eerste banen van de eierzuchtige muzikant verliepen overigens weinig succesvol. In Eisenstadt bij de Esterházy's verveelde hij zich stierlijk (had Haydn hem al voerspeld) en in Stuttgart bleek hij niet de ideale operachef. Pas de aanstelling tot 'Großherzoglicher Kapellmeister' in Weimar bezorgde de ambitieuze Hummel de vruchtbare voedingsbodem om zichzelf verder te ontplooiën. Hummel werd geen Bach, Mozart of Van Beethoven, wel een componist van een uitgebreid vroeg romantisch oeuvre, waarnaar het altijd ontspannen en oorstrelend luisteren is. Hans von Bülow omschreef zijn oeuvre als de meest gelukkige combinatie van concertante en kamermuziek.

Het klarinetkwartet in Es ontstond in 1808 in Eisenstadt. Het eerste deel, *Allegro moderato*, opent weinig enerverend met een wat genoegzaam kabbelend thema. Wat een sloom stuk, denk je even. Het opgewekte neventhema, eerst door de klarinet geëxposeerd, zorgt aldaar voor meer spirit. In die geanimeerde geest ontwikkelt zich in het vervolg het discours tussen klarinet en strijkers. Het staccato spel van de cello bepaalt het tempo in het grappige *Allegro molto (la Seccatura)*. De verwarrende tempoaanduidingen in de partituur leiden allesbehalve tot een 'vervelende janboel' (letterlijke betekenis van 'la Seccatura'). Het *Andante* is een kalm cantabile. Het afsluitende *Rondo: Allegretto* is gewoon een plezierige uitsmijter. Precies wat Von Bülow bedoelde!

Felix Mendelssohn-Bartholdy (1809-1847) - Sextet in D opus 110

Het hoge opusnummer is verraderlijk. De jonge Felix componeerde dit sextet voor piano en strijkkwintet in 1824 al op 15-jarige leeftijd, vrijwel gelijktijdig met de komische opera 'Die Hochzeits des Camachos', naar Cervantes. Voor familie en kennissen in de huiselijke kring. De bezetting is opmerkelijk: één viool, twee altten,

cello, contrabas en piano. De piano speelt de hoofdrol. Het werk lijkt op een pianoconcert met een orkest in zakformaat.

De klassieke sonatestructuur van het eerste deel, *Allegro vivace*, is eenvoudig herkenbaar. De strijkers exposeren het gemüdlische hoofdthema, dadelijk door de piano gevolgd. De piano introduceert het neventhema. Beide thema's worden gelijk na de expositie doorontwikkeld. Wanneer de piano het hoofdthema in een andere toonsoort ten beste geeft, is de doorwerking begonnen. Kunstig wordt het materiaal door elkaar gevlochten. Het is een feest om telkens de thema's in andere gedaantes te horen opduiken. Het deel wordt afgesloten met de recapitulatie van de thema's in gemodificeerde vorm en een uitgelaten slotcoda. Het langzame deel, *Adagio*, is een ingetogen 'Lied ohne Worte'. De contrabas broemt zalig zijn partijtje mee. Het zogenoemde *Menuetto: Agitato* heeft twee Sturm und Drang-achtige episoden in mineur en daartussenin een trio in majeur. Het slotdeel, *Allegro vivace*, is vurig en pianistisch virtuoos.

Franz Schubert (1797-1828) – Pianokwintet 'Die Forelle' in A opus posth 114 D 667

In de zomer van 1819 maakte Franz Schubert met zijn vriend de zanger Michael Vogl een vakantiereis naar diens geboorteplaats, de stad Steyr in Opper-Oostenrijk. Silvester Paumgartner, een lokale muziekmecenas aldaar, stelde Schubert voor een pianokwintet te componeren naar voorbeeld van het in 1802 ontstane pianokwintet van Johann Nepomuk Hummel. Het moest een vijfdelig werk worden voor piano, viool, altviool, cello en contrabas, met een variatiedeel gebaseerd op het lied 'Die Forelle'. Het symmetrisch geconstrueerde werk is een van de gelukzaligste composities van Schubert geworden. Twee snelle hoekdelen flankeren twee langzame delen, en als contrast bedacht Schubert een scherzo als middendeel.

Het *Allegro vivace* opent plechtstatig. In de daaropvolgende episode verkent Schubert ietwat zoekend het terrein. Pas na 25 maten barst de ware speelvreugde los: een stroom aan melodische en ritmische invallen die alle leden van het kwintet, inclusief de contrabas, de gelegenheid biedt te excelleren. Na de expositie volgt een avontuurlijke doorwerking. Het is een wonder hoe vanzelfsprekend Schubert motieven vervlecht en harmonische uitstapjes onderneemt. De reprise herhaalt vrijwel letterlijk de expositie. Het tweede

deel is een lyrisch *Andante*, een zachtmoedig lied, waaraan de instrumenten in pasteltinten kleur geven. Het boertige *Scherzo (Presto)* stampt lekker hobbezakkerig. Het cantabile-element schuilt in het trio. Na het *Scherzo* komt het beroemde vierde deel. Op de melodie van het lied 'Die Forelle' (D 550) laat Schubert zes variaties volgen. De omspelingen van het thema en de versieringen worden steeds uitbundiger. Pas in de laatste variatie horen we de pregnante zestienden-figuraties in de piano, die aan het lied het specifieke karakter verlenen. De opgewekte *Finale (Allegro giusto)* heeft het coloriet van een Hongaarse dans. Piano en strijkers concerteren er lustig op los.

Schubert moge in dit pianokwintet nog niet de diepgang en doorwrochtheid van zijn latere kamermuziek hebben bereikt, toch is deze muziek niet voor niets zo populair geworden. De natuurlijke blijmoedigheid, het onbekommerde van de muziek, heeft dit werk tot een unieke compositie gemaakt van een toondichter die weliswaar leefde als een bohemien, maar die van nature een allesbehalve optimistische inborst bezat.

Han van Tulder (www.hanvantulder.nl)

De toelichtingen zijn na te lezen op: www.kamconcerten.nl

***Wilt u de programmering van de KAM steunen?
Word Vriend van de KAM!***

***De Vrienden van de KAM leveren een
belangrijke bijdrage aan de programmering
van de kamermuziekconcerten in Amsterdam.***

De KAM kan uw steun goed gebruiken.

Meer informatie op www.kamconcerten.nl

***Het volgende concert in de serie KAM9 is op donderdag 8 maart.
Vier vrouwelijke kopstukken uit de Nederlandse vocale muziek
zingen liederen van vrouwelijk componiste uit alle tijden: Clara
Schumann, Hildegard von Bingen, Lili Boulanger e.a.
De Vrouwenmuziekmarathon i.s.m. Stichting 20ste eeuwse lied
begint om 19.00!!!***

***Wilt u op de hoogte gehouden worden van de activiteiten van de
KAM? Meld u dan nu aan voor de nieuwsbrief:
www.kamconcerten.nl/nieuwsbrief***

***Stichting KAMermuziek Amsterdam
Herengracht 51
1015 BC Amsterdam
T: 020 6812100
www.kamconcerten.nl***